ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ

HUKUKUN GÜNCEL SORUNLARI SEMPOZYUMU - III

(8-9 Kasım 2022)

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

ISBN: 978-605-136-631-9

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Muharrem ÖZEN / Prof. Dr. Cenker GÖKER / Doç. Dr. Fahri Gökçen TANER
Dr. Öğr. Üyesi Vehbi Umut ERKAN / Dr. Öğr. Üyesi Serdar YILMAZ
Ar. Gör. Dr. İbrahim BEKTAŞ / Ar. Gör. Sümeyye Sena FIRAT

Ankara 2023

“ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ’NİN
97. KURULUŞ YILDÖNÜMÜ KAPSAMINDA
8-9 KASIM 2022 TARİHLERİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN
HUKUKUN GÜNCEL SORUNLARI SEMPOZYUMU - III
ETKİNLİĞİNDE SÖZLÜ OLARAK SUNULAN BİLDİRİLERİN
ELEKTRONİK BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABIDIR.”

ÖZEN YÜKÜMLÜLÜĞÜNE AYKIRI DAVRANIŞ KARŞILIKLI OLARAK İSNAT EDİLEBİLİR Mİ? TAKSİRLİ SUÇLARDA MÜŞTEREK FAİL SORUMLULUĞU

Ar. Gör. Emre İkbal AÇIKGÖZ

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı

ORCID: 0000-0001-7643-2297

ÖZET

Taksirli suçlarda müşterek fail sorumluluğu, yakın zamanlara değin gerek doktrinde gerek yargı kararlarında kabul edilmeyen bir sorumluluk türü olmuştur. Ancak İsviçre Federal Mahkemesi'nin "Yuvarlanan Kayalar" ("*Rolling Stones*") olarak anılan olaya ilişkin 1987 yılında vermiş olduğu kararla birlikte taksirli suçlarda da müşterek failliğin mümkün olduğuna ilişkin görüşler, özellikle Alman Ceza Hukuku doktrininde giderek daha fazla tartışılmaya ve savunulmaya başlanmıştır.

Taksirli suçlarda müşterek failliği savunan görüşlerin çıkış noktası birden fazla kimsenin birlikte özene aykırı davranışta bulunduğu ancak gerçekleşen neticeye hangi davranışın neden olduğunun belirlenemediği durumlarda nedensellik araştırmasından vazgeçilerek özene aykırı davranışta bulunanların tamamının taksirli suçtan sorumluluğuna imkân sağlamak olmuştur.

Gerçekten, teknolojideki gelişmeler ve günümüz toplumsal yapısıyla birlikte, taksirli suç türleri ve bu suçların işlenme sıklığındaki artışın yanı sıra, bunların birden fazla kimsenin birlikte özene aykırı davranışıyla çok çeşitli şekillerde işlenmesi de giderek daha olası hale gelmiştir. Bu noktada özen yükümlülüğünün ihlalinde birden fazla kişi birlikte hareket ettiğinde ve bu suretle taksirli bir suça ilişkin neticeye neden olduğunda, kaçınılmaz olarak neticenin bu kişilere isnat edilebilirliğinin ne şekilde gerçekleştirileceği sorunu ortaya çıkmaktadır. İlk bakışta -doktrinde genel olarak da savunulduğu üzere- taksirli suçlarda tek faillik sisteminin geçerli olduğu ve dolayısıyla özene aykırı davrananların her birinin birbirinden bağımsız bir şekilde taksirli suçtan fail olarak sorumlu olacakları ve böylece herhangi bir isnadiyet problemi ortaya çıkmayacağı düşünülse de esasında konu bu derece kolay çözümlenebilecek nitelikte değildir. Özellikle *in dubio pro reo* ilkesi nedeniyle, birlikte özene aykırı davranışta bulunan birden fazla kimsenin ayrı ayrı fail olarak değerlendirilmesi bir yana her birinin cezasız kalması da mümkündür.

Taksirli suçlarda müşterek failliğin tartışılmaya değer bir sorumluluk türü olduğu, somut olarak, yargı kararlarına yansımış şu olaylardan hareketle ortaya konulabilir:

İsviçre Federal Mahkemesi'nin kararına konu olan olayda (Yuvarlanan Kayalar- *Rolling Stones*) iki kişi tepedeki kayaları nehre doğru yuvarlamayı kararlaştırırlar ve yamaçta kimsenin olup olmadığını kontrol etmeden art arda kayaları aşağıya yuvarlarlar. Bu kayalardan biri

nehirde balık tutmakta olan birine çarpar ve balıkçının ölümüne neden olur. Ölüme sebebiyet veren kayanın hangisi olduğu tespit edilemez.

Alman Schleswig Bölge Mahkemesi'nin kararına konu olan olayda (Kibrit Davası-*Streichholzfall*) ise, bir fabrikaya hırsızlık amacıyla giren iki kişi yakalanma tehlikesi nedeniyle fabrika ışıklarını açmadan ellerindeki kibritlerle yollarını aydınlatırlar. Her biri sırayla kibrit yakar ve bunları söndürmeden atarlar. Kibritlerden birinin alevi kumaşları tutuşturur ve fabrikanın yanmasına neden olur. Ancak bu kişilerden hangisinin kibritinin kumaşları tutuşturduğu tespit edilemez.

Alman Federal Mahkemesi'nin kararına konu olan bir başka olayda (Deri Spreyi Davası-*Lederspray-Fall*) ise deri spreyi üreticisi bir şirketin dağıtımını yaptığı spreyler, tüketicilerin şikayetlerine rağmen piyasadan geri çekilmez ve spreyi kullananlarda sağlık sorunları ortaya çıkar. Şirket müdürlerinin her biri diğer müdürler olmaksızın tek başına ürünleri geri çağırmaya ilişkin karar alamayacaklarını ve dolayısıyla neticenin kendilerine isnat edilemeyeceğini savunur.

Görüldüğü üzere bu çeşit vakalarda birden fazla kimsenin özen yükümlülüğüne aykırı davranışı söz konusu olmasına rağmen bireysel davranışın nedenselliği tespit edilemediğinden taksirli netice bakımından isnadiyet sorunları ortaya çıkacaktır. Nitekim bu çeşit vakalarda isnadiyet sorununun önemi, taksirli suçlarda müşterek fail sorumluluğuna karşı olan görüşlerin de bireysel isnadiyeti sağlamak açısından farklı ceza hukuku kurumlarına başvurmalarından da anlaşılabilmektir. Bu görüşleri kısaca şu şekilde sıralayabiliriz, taksirli suçlarda tek tip faillik sisteminin geçerli olduğunu savunan yazarlardan bir kısmınca suça katılanların her biri diğerine en azından manevi yardımda bulunmak suretiyle neticeye sebebiyet vermiş kabul edilir ve sonuçta tek tip faillik ilkesi gereğince taksirli suçtan fail olarak sorumlu olur. Diğer bir görüş ise isnadiyet sorununun çözümünde gerçek olmayan ihmali suç ilkelerinden yola çıkmaktadır. Bildiride bu görüşler ayrı ayrı ele alınarak sorunu çözmedeki tutarsızlıklara değinilecek ve bu şekilde taksirli suçlarda müşterek faillik sorumluluğunun neden tartışılması gerektiği, bu sorumluluk türünün neden gereksiz olmadığı ortaya konulacaktır.

Bu gereklilik incelemesinden sonra taksirli suçlarda müşterek failliğin mümkün olup olmadığı irdelenecektir. Bu kapsamda müşterek failliğin mümkün olamayacağına ilişkin iki temel argüman ele alınacaktır. Bu argümanlardan biri ve en çok savunulanı, taksirli suçlarda birlikte suç işleme kararının mevcut olamayacağı iken diğeri özen yükümlülüğüne aykırılık ile -kast olmaksızın- harekete geçirilen olay üzerinde taksirli suç bakımından fiil hakimiyetinin mevcut olamayacağıdır.

Bu iki argüman da kanaatimizce doğru olmakla birlikte, bunların taksirli suçlarda müşterek failliğin imkanını ortadan kaldırmadığını düşünmekteyiz. Zira müşterek failliğe ilişkin birlikte suç işleme kararı ve suçun işlenmesinde fonksiyonel, önemli objektif bir katkıda bulunma şartları kasten işlenebilen suçlara özgü şartlar olarak kabul edilmelidir. Diğer bir ifadeyle bu şartlar doğrudan "müşterek faillikten" değil "kasten işlenen suçtaki müşterek faillikten" kaynaklanan şartlardır. Taksirli suçlarda müşterek faillik imkanının incelenmesinde, kasten işlenen suçlardaki şartların doğrudan taksirli suçlara aktarılmasının doğru bir yöntem

olmayacağını düşünmekteyiz. Pekâlâ taksirli suçların yapısına uygun bir müşterek fail sorumluluğu dogmatik olarak inşa edilebilecektir. Nitekim bu tür girişimler yakın zamanlarda doktrinde de söz konusu olmuştur. Doktrindeki benimsediğimiz görüş uyarınca taksirli suçta müşterek faillik, objektif olarak aynı özen yükümlülüğüne tabi olan birden fazla kimsenin, müşterek özen yükümlülüklerinin bilincinde olarak, karşılıklı olarak karar vermek suretiyle birlikte özen yükümlülüğüne aykırı davranışta bulunmaları durumunda mümkün olacaktır. Bu şekilde bireysel davranışın nedenselliğinin araştırılmasından sarfı nazar edilerek taksirli suçlarda korunan hukuki değerin kolektif ihlalinde cezaî sorumluluk boşluğu engellenebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Taksir, Müşterek Faillik, Taksirli Müşterek Faillik, İştirak.